

PREDIKAN PÅ 18:E SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET DEN 24/10 1943

I MOTALA KYRKA.

TEXT MATT 22: 34-46.

PSALMER 238:1-2, 174:9-14, 395:1, 179:2-3, 45:8.

I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Låt oss bedja.

Kom oss nära, nitälskans Gud,
Kom oss dömande nära!
Liksom samvetets klara röst
fyller med aggande oro vårt bröst
Kom oss dömande nära.

Och när samvetets gissel slå,
vittna då med vår ande,
att vi äro Guds barn ändå
här uti mörko lande,
Kom oss frälsande nära! Amen

Ibland när vi kommer till kyrkan eller slår upp bibeln, så mötas vi av idel befallningar och stränghet. Det gäller för en kristen att göra något, att lyda; Jesu bergspredikan. Men en annan gång predikas det rena evangeliet och det säges noga ifrån: här skall du inte komma med några gärningar, här gäller endast nåden och Jesu försoning. Hur skall man förstå detta? Kristi förhållande till lagen är dubbelt; han skärper den och han befriar ifrån den. Vi ha anledning att betrakta båda dessa sidor idag.

Första delen av dagens evangelietext handlar om lagen (det är Jesus som svarar på frågan om det yppersta budet i lagen). Andra delen handlar om Messias d.v.s om Kristus och om Kristi egen ställning såsom lagens fullbordare och Herre. Låt oss därför samla våra tankar kring: Kristus och lagen. På den lagklokes fråga anger Herren Jesus de två bud, i vilka hela Mose lag kan samlas: 1/ du skall älska Gud. 2/ du skall älska din nästa. Människans liv skall vara gudfruktigt och rättskaffens, så att varken Guds ära eller nästans väl kränkas. Men om man nu leva så, vad skall då Kristus vara till? Om man går i kyrkan och iakttar alla fromma bruk och om man är en oförvitlig medborgare och dessutom faktiskt är hjälpsam mot sina medmänniskor, så blir det så egendomligt detta, att alla gärningar plötsligt förklaras helt odugliga.

Vi måste se litet närmare på hur Mästaren sammanfattar lagen. "Du skall älska Herren din Gud av allt ditt hjärta och av all din själ och av allt ditt förstånd." Hela hjärtat skall vara med utan tvång. Och alldeles samma unnebörd har nästa sats: "Du skall älska din nästa såsom dig själv." Du vet hur lätt och hastigt harmen skjuter upp inom dig, när du hör, att någon har förtalat dig och beljugit dig. Så älskar du dig själv "av allt ditt hjärta och av all din själ" - du

behöver sannerligen inte ta i för att tillgodose din egen rätt. Luther har på sitt enkla och frodiga vis bäst lärt oss, hur vi skall förstå innebörden i det dubbla kärleksbudet: "Vill du veta hur mycket du skall älska Gud och nästan för att verkligen uppfylla detta bud, så se då på den girige hur han älskar sina pengar, han tänker på dem dag och natt och han kan inte betvinga sin kärlek till rikedom, även om han skulle vilja det." Han älskar "av hela sitt hjärta och av all sin själ" - "såsom sig själv".

Man kan pruta av på detta bud och försöka, att i stället förverkliga en måttfull kärlek till Gud och till nästan. Den som gör så, han kan inte här i det borgerliga livet anklagas för att han gör för litet - han gör tvärtom mer än de flesta, mera än den stora mängden. Men han sätter i alla fall egenmäktigt och godtyckligt ner Guds bud till ett rimligt mått efter sitt eget förnuft. Han får märka, att han icke känner någon glädje över Kristi frälsningsverk, icke någon ödmjukhet och varm tacksamhet över nådens ord, när de möta honom i gudstjänsten eller från bibelns blad. Han tycker att allt detta är onödigt och icke så litet överdrivet, detta myckna tal om Kristus och frälsningen. Ty den människa, som prutar av på Guds bud, som alltså prutar av på lagen sådan den faktiskt är oss given i Jesu stränga tolkning av den, den människan flyr undan Guds verklighet, täpper öronen till för Guds tal, mästrar och kasserar Guds ord - hon vrider sig ur Guds grepp om henne. Då blir hon också främmande för allt det, som Gud gör; det förefaller henne oförståeligt och meningslöst; Guds ord är fjärran ifrån henne. Och nu är det så, att den verkliga, sanne Guden uppenbarar sig i Kristus och handlar i hela Kristi liv från krubban till korset - och allra väldigast i korset, korset och uppståndelsen. Den som vridit sig ur det stränga kärleksbudets omätliga krav och så flytt undan från Gud, han har också gjort sig främmande för Kristus. Han varskar nog också, att han själv får gå och bära på sina gamla synder och att han aldrig blir fri ifrån sin skuldbörda. Det myckna talet om syndernas förlåtelse tränger icke ner till botten av hans hjärta. Den Gud, som förlåter synder är nämligen samma Gud, som befäller osjälvisk kärlek "av allt hjärta och av all själ och av allt förstånd." Vill man inte ha Gud, sådan som han är, sådan som han framträder i sitt heliga ord, utan i stället en förnuftigare, efter människornas mått tillskapad Gud, så får man - man får ha sin inbillade Gud, men då får man förstås också finna dig i, att man har en Gud utan kraft, utan makt att hjälpa i nöden, utan förmåga att avlyfta synder från ens oroliga samvete, en Gud som finns i ens tanke, men ej i verkligheten. Men om vi ta Gud på allvar i hans lag, såsom denna hans lag tolkas av Jesus i dagens text, så betyder detta icke i första hand, att vi bli så oerhört mycket bättre i den jordiska sammanlevnaden än den här måttfulla och borgerligt oförvitliga människan vars bild vi nyss betraktade. Det betyder också detta: det blir en större samvetsgrannhet i stort och smått - och framför allt blir det en annan inställning till ovänner och fiender. Men detta är icke det väsentliga. Utan det väsentliga är, att om vi ta budet om kärlek oinskränkt på allvar såsom krävande hela hjärtats fria hängivenhet utan tvång med lust och glädje, om vi ta det så allvarligt - just som det står - då begriper vi, att vi alltid är syndare. Vi är syndare, även då vi gör det, som är gott och rätt och rättfärdigt. Se, detta förstod icke den oförvitliga och förståndiga

människan, som vi nyss skildrade. Hon hade nog begått synder, det visste hon: den där halvt ohederliga affären 1918 och den där lögnen i föl, hon "hade synder", hon hade dåliga vanor, men hon var icke syndare, alltigenom, utan rättfärdighet, tomhänt och hjälplös inför Gud. Men detta myckna tal om Synden, det förstår vi nu, när vi tar Guds bud på allvar, lagen på allvar. Det ligger ingen mjäkighet och jämmerlighet i detta gamla tal, som den kristna historiens män och hjältar ha burit på sina läppar - dessa som vågat livet och nog fruktat Gud men icke en människa på jorden - nej, talet om synden behöver icke föras av feiga veklingar: detta tal vilar på kalla verkligheten och utsäger den enkla sanningen om människan inför Gud. Hon strävar här på jorden att lyda lagen, att leva rättfärdigt och att vara andra till gagn, men hennes hjärta söker utav sig självt endast sitt eget och hennes goda och rättfärdiga gärningar ske icke sällan under riktig kamp mot hjärtat - vi få strida mot oss själva, när vi skall med uthållighet göra det, som är gott och rättskaffens och heligt. Och när vi ha gjort det och verkligen offrat något av oss själva för en god sak, så kryper vårt förvända hjärta fram ur sin håla igen och solar sig i glansen utav våra goda gärningar: kan vi göra något gott utan att önska att, i varje fall någon skall veta det och beundra oss och tala om det, medan vi själva tiger om det, ödmjuka och fina. Detta hjärta, den gamla människan i oss, dömer Gud: han ser tvärsigenom vår yta, han låter aldrig beveka sig av vackra fasader utan blickar in i själens hemligaste skrymslen och blottlägger mitt inre, pekar på den själviskhetens rot, ur vilken alla yttre synder hos oss växa fram: vår plötsliga vrede, när något går oss emot, vår otålighet inför otrevliga människor och vårt lilla fina förtal bakom ryggen på dem, som lyckas bättre än vi själva här i livet. Denna vår inre synd och orenhet består till vår sista stund, fast den kläder sig i växlande kläder - vi bli icke kvitt synden, vi har den i kroppen, när vi deklarerar rätt, när vi skänker pengar till krigets offer, när vi går fram till nattvardsbordet, när vi öppnar bibeln eller böja våra huvuden i bön. Samvetets dom anklagar oss. Vår rättfärdighet håller inför människor, som inte kan se djupt och som aldrig ställa de verkligt höga kraven, men den håller icke inför Gud. I yttersta domen skall all vår egen rättfärdighet ohjälpligt komma till korta.

Nu kommer Kristus i ett annat ljus. Förut menade vi oss vara tämligen rättfärdiga med vår måttliga och nedprutade lag. Talet om Kristus och om nåden var en obegriplig överdrift. Kristus betraktar vi kanske mest såsom en ovanligt långt kommen människa, han var en av oss, nedanefter, lämplig som förebild, men icke Frälsare. Vi tänkte väl ungefär som alla fariséer i alla tider ha tänkt. Den senare hälften av dagens evangelium framställer för oss fariséernas tankar om Messias. Denna del av texten är dunkel och tarvar en utläggning vers för vers (slå gärna upp evangeliet på 18:de s.e. Tref!) Först bakgrunden. Bakgrunden till hela detta samtal mellan Jesus och fariséerna är det judiska hoppet om ett återupprättande av Davids rike. Davids konungatid var judarnas stormaktstid. I många kretsar på Jesu tid levde hoppet, att Messias, när han kom, skulle bryta romarnas välde och återställa Israel i nationell och politisk oavhängighet. Så uppfattades David på ett sätt som överordnad över den kommande Messias: Messias skulle bara leda utvecklingen tillbaka till tillståndet under David. Denna ytliga

uppfattning om Guds vilja vill Herren Kristus förstöra. Och nu texten. Därför pekar han på den 110:de psalmen i Psaltaren, över vilken det står, att det följande är en psalm just av David. Första versen i denna psalm (David talar) börjar så: "Herren sade till min Herre: 'Sätt dig på min högra sida!'" Alla visste, att detta betyder: Gud, Herren Sebaot, sade till Messias: "Sätt dig på min högra sida!" David kallar sin Gud för "Herren", och han kallar Messias - "Min Herre". Hur kan ni då påstå, vill Jesus säga, hur kan ni påstå, att Messias endast skall vara son till David - alltså underordnad under David - när David själv i den 110:de psalmen ser upp till Messias, kallar honom "sin Herre"? Messias, Kristus, står vida över David och hans jordiska härlighetsrike; han är Guds Son, sänd från himmelen till jorden, och till hela jorden, till alla människor, för att vara "en Frälsare för alla". - "Jerusalem är öde, dess tempel fallit ner...men Kristi rike varar", idag, nu, tvärs över alla krig och alla folkgränser. Och när Herren Kristus bringar något annat än upprättelse åt det judiska riket, så innebär det också, att han ger något annat än Mose lag, något annat än de nakna buden: hans budskap är Evangeliet, syndernas förlåtelse, Guds barmhärtighet och nåd mot syndiga människor på jorden. Kristus är icke nedanefter utan ovanefter. På Sinai blev lagen given, men nu vänder vi oss "från Sinai till Golgata". I Kristi död och uppståndelse bröt Gud igenom syndens sammanhang med sin nya gärning och gåva. Kristus ger något annat än lagen.

Vi minns människans läge under lagen sedan hon verkligen tagit den på allvar och förstått, att Gud kräver kärlek "av allt hjärta och all själ". Människan stod under samvetets dom, även då hon i det yttre var gudfruktig och rättskaffens, och hon måste bäva inför tanken på att hon i den yttersta domen skulle möta den Gud, vars lagar är så stränga. Den som tar Guds lag på allvar, han lever i Guds verklighet. Och den verkliga Guden, Han drev Kristus i döden: detta har skett här på jorden, Kristus har känt ångest på sitt kors och lidit döden där, men han har också här på jorden sprängt dödens fjättrar och uppstått ur sin grav för att leva nära oss alltintill domen i sin Kyrka, i Ordets predikan, i Dop och Nattvard. När människan står under Guds hårda lag, som kräver allt, då börjar hon ana korsets hemlighet: om Lagen skall uppfyllas till det sista, då måste det gå så där som det gick med Kristus till slut - men vem orkar med en sådan lag utom han, som lider korsdöden mitt i sin obrutna helighet och som därför aldrig mera kan hållas fången utav döden utan som är Herre och som har makt i eviga tider, makt att ge frid, frihet, helig ande, och kärlek till nästan, men framförallt makt att förlåta synder. Det finns en rättfärdighet som håller ända in i yttersta domen, och den rättfärdigheten är - syndernas förlåtelse. Den rättfärdigheten är Kristi rättfärdighet som han skänker dig - för intet.

Avslutning. Vi frågade i början hur man skall förstå detta, att kristendomen ibland är krav och ibland nåd - hur vi skall förena evangeliet och lagen. De kan icke förenas. De är två ting: lagen är Guds vänstra hand, evangeliet är Guds högra hand - de gå ihop uppe hos Gud, men härnere är de två. Genom båda fattar Gud tag om oss och håller oss nära sig. Flyr vi undan ettdera av dessa två så förlorar vi också det andra. Om vi däremot låter lagen vara så sträng som den är, så blir också evangeliet så rikt som det är.

Men om lag och evangelium icke kan förenas till ett, så kan i alla fall båda dessa skilda ord från Gud möta oss ur samma mun. Vi ha sett, att båda två, både Guds barmhärtighet och Guds stränghet är störst hos Jesus Kristus. Han var det, som gav det dubbla kärleksbudet den stränga tolkning inför vilken all vår kraft kom till korta. Han var det, som i lidandet och döden kämpade in det milda evangeliet i världen. Han är A och O, begynnelsen och änden. Över alla texter idag står den överskriften: "Vägen till Guds rike". Jesus sade: "Jag är vägen, sanningen och livet; ingen kommer till Fadern utom genom mig". Amen